

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Linda Mariana, Sive De B. Virgine Lindensi

Clagius, Thomas

Coloniae Vbiorvm, 1659

II. Lindae Marianaе excidium ab haeresi, & Theutonici ordinis plerisque militibus (quorum fortitudine & virtute Prussia Christo adjuncta fuit) faedè in haeresin lapsis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11544

tenderat; quodque carmine illo, *Migremus hinc*, indicatum fuit. Si verò florente et jamnum ac vigente Lindâ Marianâ accidit, nihil mirum videri debet, cantu & choris cælitum honoratam fuisse apud suam Lindam DEI Genitricem; quæ omnibus Angelorum cælitumque choris, ingentem ubique laudum & præconiorum causam affert; nisi forte quispiam minus jam credat, quod semper universa credidit Ecclesia, et jam Græca; quæ quidem in Menæis 22. Januarii (a) non sine gaudio & exultatione proficitur. *Semper & ubique inculpatissimam Numinis Matrem, ingentem cantandi materiam, Apostolis, Martyribus, Prophetis, & omnibus demum Cælitibus esse datam.* Unde, & 2. Januarii ad omnium Cælitum choros in laudem Deiparæ effusos, hunc se in modum eadem adjungit Ecclesia. *Te propriè Deiparam confitemur, per Te, ó Virgo casta servati: Teque magnificamus incorporearum mentium choris adiuncti.* (b)

CAPUT II.

Linda Mariana excidium ab hæresi, & Theutonici Ordinis quibusdam membris fœdissime in hæresin prolapsis.

Theutonicus Marianorum militum Ordo, quod disciplinæ religiosæ, quibus te incluserat, cancellos non perfregit. Orbem Christianum, suarum factarum virtutum implevit; Prussiam verò insuper quin-

(a) *παντάμωμε μητρόθεε, τὸ μέγα περιήσκημα τῶν ἀποστόλων, μαρτύρων, κ' προφητῶν, κ' ὁσίων πάντων*
 (b) *κυρίως θεοτόχον σε ὁμολογῶμεν, οἱ διὰ σὴ σπασσάμενοι παρθένε ἀγνή, σὺν αἰσωμάτοις χορείαις σε μεγαλύνωμεν.*

Livoniam universam, tot tantisque urbibus, & urbium, oppidorum, pagorumque Templis, usque ad elegantiam ac prope ad miraculum ubique adornavit.

Neque enim vulgarem omnino fuisse Ordinis illius disciplinam, quæ & tanta per Prussiam fidei Christianæ poluit fundamenta; & tot ac tanta fortissimorum, milicum dicam an potius Martyrum, crudelissimè à barbaris, per ignem ad Idola ustulatorum, initio etiam in Prussia produxit exempla. At ubi in eadem Prussia laxatis disciplinæ ejusdem frænis, in avaritiam, libidines, Tyrannidem, aliaque vitia diffluere Ordinis illius homines sensim cæpère, tandem & in hæreleos barathrum (quò, tanquam in sentinam quandam, omnium denique vitiorum sordes plerumque exonerantur) præceps abiit. Tametsi enim & Gedani, & Torunii, & Elbingæ, quin & Brunsbergæ, non minimi ejus pestis fontes aut leaturigines aperire se initio cæpissent; nusquam tamen, quàm Regiomonto (quod post amissum tredecennali bello Mariæburgum, Theutonicorum Magistrorum sedes ac provinciæ caput erat) uberior mali vena profluxit. Simul enim ac postremus Ordinis in Prussia Magister, Albertus Marchio Brandenburgicus, Principum Imperii suffragis in Germania lectus, & Anno Domini M.DXII. ad x. Cal. Decemb. à Theutonicis in Prussia receptus ac salutaris; inflatus magnis quorundam pollicitationibus ac spebus, Regni Poloniæ, Regisque Sigismundi I. avunculi sui jugum excutere, & civilia arma Anno M.DC.XIX. promovere cæpit. Prius tamen, quàm arma illa lumeret, in Germaniam

ad Be-

ad Berolinensia, uti postmodum ad Norimbergensia Comitia se recepit; ut scilicet fidem, quam Principes Imperii obstrinxerant, & quas promiserant, suppetias exigeret. Cùm eo in itinere esset, in illam Germaniæ, totiusque Europæ Furiam, Lutherum, alicubi impegit: à quo pestilens illud venenum, quo magna pars Germaniæ infecta jam erat, ita toto haurit pectore; ut primùm suis in Prussia fraterculis, videlicet, qui per libidinem aliaque vitia dudum subnervati erant, postmodum verò Provinciæ universæ, per eodem venenum illud propinârunt. Creditur è Ciræo poculo bibisse omnes; ita subito, & Fratres Theutonici, & reliqui propè omnes in Ducatu positi, formas, quas habuerant, exuunt, ut deteriores (quia ad Lutheri modulum atque Ideam, quam in libro ad Fratres Theutonici Ordinis scripto expresserant, ex amussim factas) plerique induerint. Vidit ses novi illius Vlyssis milites atque socios, in montibus versos, ut Poëta canit: (a)

*Setigeros que sues, atque in præsepibus urfos
Savire, ac formas magnorum ululare luporum:
Quos hominum ex facie, Dea sava potentibus heri
Induerat Ciræe in vultus ac terga ferarum.*

Ergo locum etiam hîc invenit tum illa Philo-
phi sententia, Vinum scilicet, quò generosius est, si
rumpi cæperit, in pessimum usq; acerum degenerare: tum
etiam verissima ac certissima S. Augustini experientia;
qui assererat, nullos se meliores expertum, quam
qui in Monasteriis profecerunt; neque ullos è diver-
so pejores, quam qui in Monasteriis ceciderunt. Se-
vita C
practi-
sum a

(a) Virgil. 6. Æneid.

præstat ipsum S. Augustinum, ad ipsius conscientiam quasi Aram gravissimè differentem audire. *Simpliciter autem fateor caritati vestrae* (sic enim ille epistolâ 117. ad Clerum & populum Hipponensem datâ scribit) *coram Domino DEO nostro, qui testis est super animam meam; ex quo DEO servire capi, quomodo difficile sum expertus meliores, quàm qui in Monasteriis profecerunt; ita non sum expertus peiores, quàm qui in Monasteriis ceciderunt; ita ut hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum, JUSTUS JUSTIOR FIAT, ET SORDIDUS SORDESCAT ADHUC.* Experientia id paruit in Prussia univèrsa, sub initium hæreseos Lutheranae; quæ quidem homines seculo huic obstrictos fecit, hæreticos; at verò eos qui ex Ecclesiastico Ordine ad eam delapsi sunt, Dæmonibus reddidit deteriores. Vulgo enim sub id tempus, ut Joannes Leo lib. 7. pag. 716. ex Simone Grunau, teste aurito, refert, dicebatur, *Seculares esse boves Lutheranos; sed sacerdotes, & profugos Monachos omnibus Dæmonibus esse deteriores.* Unde non paucum Augustino cap. 29. soliloq. ingemiscendo agebant. *Vidimus multos Domine, & audivimus à Patribus nostris (quod ubique sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor) ascendisse primitus quosdam usque ad calos, & inter sidera nidum suum collocasse; postmodum autem cecidisse usque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse: vidimus stellas de calo cecidisse, & eos, qui inter filios DEI ambulabant, in medio lapidum ignitorum, quasi lutum ad nihilum defluxisse.* Sicut igitur Theutonici milites, quæ armis, quæ etjam præclaris vitæ Christianæ exemplis, Prussiam initio ad Christum adduxerant; ita postmodum suo quoque exem-

L

plo,

plo, magnam Prussiae partem, à Christo ad Lutherum
 & affines Luthero hæreticis averterunt. Vel ab
 uno alterove exemplo discas, quantum in propagan-
 da Christi religione illi virtute sua perfecerint. Inter
 Prutenos, Sudavi, sive Sudini, & in cultu idolorum
 præ omnibus pertinaces, & in usu exercitatio, neque
 bellorum strenui, ad Ordinis Theutonici imperium
 & Christi jugum, omnium postremi sunt adducti.
 Plurimum eam ad rem valuit Ludouici à Libbenze
 strenui inter Theutonicos militis, tum doctrina, tum
 ceteris præstabat; tum pietas & religio, quæ in ip-
 sum quoque paganorum oculos facillè incurrit. Sa-
 lum Annum Domini M. CCLXXX. uti ex Nicolao Jer-
 schinio memorat Hennebergerus (a) cum quad-
 gesimo Provinciae in Prussia Magistro, Mangoldo
 Sternberg, Sudinos aggressus, & fortissimè dimica-
 do captus, Scomando Sudinorum Duci traditus
 cui ob virtutem raræ doctrinæ conjunctam, et
 venerationi fuit; ut non modò captivum mensæ
 liberet suæ; verum etiam, cum ille Nobilem que-
 dam militem, non minus potu, quàm profusâ
 temulentum, atque inde tum in se Ordinemq; sus-
 tum fortasse etiam in Christianos omnes contra
 illis impotentius debacchantem, super mensam
 truncasset, Scomandus hominem contra suorum vi-
 defenderit, & ad suos liberum abire siverit. Non lo-
 gò post intervallo, sive Ludouici monitis atque
 emplis, sive etiam conscientia vi, exagitatus Scoman-
 dus, qui nusquam animo requiem invenisset, cum
 omnibus suis Christo, & Christianis se adjunxit.

(a) pag. 44.

rum Ludouicus proximo cum Sudinis prælio, fortis-
 sime dimicans, à barbaris circumventus, ac prope
 obrutus, intra nives sepultus hæsit: repertus tamen,
 cum vitæ indicia quædam superessent, equo trans-
 versim pendulus impositus, ad acceleratum equi
 cursum, qui intra præcordia jam subsederat, atque
 concreverat, sanguinem expuit; sibi que redditus al-
 teri Sudinorum Duci Cartigendo traditur; tantum-
 que iterum doctrinâ, vel potius virtute ac religione
 suâ ubique inter barbaros promovit, ut plurimos Su-
 dinorum ad Christum adjunxerit; & ipse insuper, unâ
 cum omnibus ad Christum conversis, liber iterum
 abire permissus sit. Eo in itinere cum esset, Fratri
 Conrado à Tirenberg Provinciæ præfecto, ad reli-
 quos Sudinorum expugnandos cum exercitu ten-
 denti, Ludouicus cum M. D. C. quâ viris, quâ mulieri-
 bus Christo adjunctis, præter omnem spem atque
 expectationem occurrit; & omnes, ejusdem præfecti
 Provinciæ jussu, in Sambiam usque deductos, eo lo-
 co, qui nunc quoque Sudinorum vicus appellatur,
 collocavit. Samii sive Sambientes eo tempore Chri-
 stiani jam erant, sed ut essent, non tam Arma, quam
 virtus & religio Theutonicorum quoque valuerunt.
 Balga fortissimum quondam propugnaculum, à Wi-
 devuto primo Rege Prutenorum, uti Henneberge-
 rus ex Simone Grunau (a) refert, sub Annum Christi
 DCCCXXIII. extractum, primis que toti Prussiæ legibus
 ibidem latis nobilitatum, à Theutonicis sub Annum
 M. CCCCXIX. occupatum, atque illustratius Ordi-
 nis illius canobio instructum ornatum que fuit. In-

L 2

:sereæ

(a) pag. 24. & 413.

terea non multò pòst, Legati à Sambiensibus missi
 Balgam veniunt, & à Theutonicis supra omnem
 spem suam, perhumaniter accepti, pleraque tum locum
 tum ipsius Ordinis arcana spectare permitti sunt. Illi
 igitur ad suos reversi, inter cætera retulerunt. Milites
 Theutonicos, qui ita in prælio leonum, aut fulvorum
 more dimicarent, nihil aliud, quàm quod ipsi quæ
 que essent, homines esse; carne & ossibus, perinde
 ipsi, constare; neque melioribus, quàm ipsi, armis
 nihilominus, quod ipsi non facerent, frequenter
 non interdum duntaxat, verùm & noctu Templum
 adire, & Deum suum supplices invocare. Ad hæc
 quod ipsis quoque factu nefas esset (quia videtur
 lactucis aliisque oleribus victitantes, aut, pro Eccle-
 sia Catholicæ ordinis que more, jejniis intentos
 gramine; perinde ac equos, vesci ac vivere posse; pro-
 inde vel in silvis victu suo vitæ que necessaria ab-
 dere reperire: nusquam se quocirca iis aut pugnantibus
 aut etiam resistendo pares esse posse. Quis ambigit
 Sambiensis, hisce abstinentiæ cæterarum que virtutum
 rum exemplis magis, quàm deinceps Odoacri Beati
 miæ Regis aliorum que Germaniæ Principum ad
 fuisse ad Christum aggregatos?

Ob ista, plurima que alia, quæ in illo Theutonico
 rum Ordine per Prussiam exempla virtutum laudantur
 runt, poteramus, uti S. Augustinus loco citato fecerunt
 adeoque optabamus subjungere. Quapropter etiam
 contris amur de aliquibus purgamentis; consolamur tam
 de pluribus ornamentis. Nolite ergo propter Amurcam, quæ
 oculi vestri offenduntur, Torcularia detestari, unde
 theca dominica a fructu olei luminosioris implentur: potest
 ram

ramus, inquam, adeoque optabamus istud subjungere, nisi aut Amurca Torcularibus, aut purgamenta ornamentis capiosiora fuissent. Pauci admodum è tanto militum Theutonicorum in Prussia numero, cum hæresis Lutheri grassari cæpit, Catholicam fidem, & Ordinis sui, sive Torcularia sive ornamenta retinere; qui etiam propè omnes, illam hæresin in Prussia eluvionem vitando, in Germaniam sese receperunt. Unius inter paucos, quia singularis, non est omnino prætereunda constantia. *Ericus* is erat *Dux Brunsvicensis*, & inter ordinis sui magistratus, Præfectus, sive, ut tum vocabant, *Commendator Memelensis*; qui (que admodum etiam *Hennebergerus* (a) celare non potuit) neque ipse ullo modo ab Ordine & Ecclesia Catholica avelli, neque, quòd sui avellerentur, probare unquam potuit. Quocirca *Albertus Marchio Brandenburgicus*, ubi ex Magistro supremo Ordinis, in Ducem Prussiae Anno Domini *M. D. XXV.* inauguratus est, *Ericum* per *Georgium Polentium* (quem *Lutherus* in epistola ad ipsum data, à *Polemiu*, vocat) primum è *Sambiensibus*, imò & ex omnibus Catholicæ Ecclesiæ, superiore ævo, *Episcopis* ad *Lutheri* & hæreticorum castra *Apostatam*, *Memelensi* arce, *Prussia* que univèrta lategit exturbare. Secesserat tum in Germaniam *Ericus*; ergo *Apostata* ille, à *Polentis*, omnem ut arce *Memelensi* potiretur, movere lapidem; &, qui *Fischhausum*, aliaque *Sambiensis* *Episcopæ* loca, novo *Duci*, nullo lanè precio (nisi forte *scorum*, quòd *Simon Grunau* exactus temporis illius historicus, cum viginti mansis ipsi à *Duce* memorat datum, apud hominem ad

libidinem omnem projectum, precii loco censendum sit) jam tradiderat; ut illam quoque Arcem traderet, conniti; cumque irriti redderentur conatus omnes, ipsum Ericum à Germania jam reducem, Regiomonti ut comprehenderet, moliri. Sensit insidiam Ericus, & Regiomonto per suburbia declinato, portum quidem in Sarkau, inde verò, concento lano bo, per sinum Curonensem in suam arcem evasit. Quò, cum paulò post ipse Albertus Marchio exercitu accessisset, & Ericus resistendo amplius non esset, lorica, cæteraque arma, uti Theutonicis assuetumque cataphractis mos erat, indutus, stricto gladio Marchioni solus occurrit. Verùm Marchioni à via stinente, Ericus iis conditionibus Arcem denique tradidit, ut sibi conscientiam, religionem, Ordinisque disciplinam salvis, Prussia hæresibus, ita polluta existeret, & annuo è Prussia tributo, uti frui in Germania, quoad viveret, liceret.

CAPUT III.

Lindæ Marianæ excidium, sicut & alia Catholicæ in Prussia detrimenta, ac Theutonicorum plerorumque apostasiam, singularibus denuntiata portentis.

Futuras in Ecclesiâ Christi hæreses, & seculum per hæreseon monstra calamitates, diu antea prædictis, vel prodigiis ac portentis quibusdam denuntiatis, quin & prædici, neque novum neque insolens, pluribus alio opere (a) declaratum, & tum aliis S. Antonii Magni, Arrianorumque exemplis, quoadmodum ex Athanasio, & aliis plurimis, interpretatur.

(a) *Disquisit. Vbi quis. num.*